
THE WORLD IN ONE VOICE IN THE BATTLE AGAINST COVID 19

Emilija Icoska

International Slavic University G. R. Derzhavin, Republic of North Macedonia,

emilija_icoska@yahoo.com

Abstract: COVID-19 is a disease caused by SARS-KOV-2, a coronavirus that appeared in December 2019. SOVID-19 can be the most serious and deadly deaths in the world, as well as health problems for some who have survived the disease.

The coronavirus can be spread from person to person. Laboratory test series. Prevention includes physical distance, wearing masks, hand hygiene, and holding on to others if they feel unwell.

By now, researchers know that the coronavirus is spread through droplets and particles of the virus that are released into the air when an infected person breathes, talks, laughs, sings, coughs or sneezes. Larger droplets can fall to the ground in seconds, but all infectious particles can be retained in the air and dropped indoors, especially where crowds are crowded and poorly ventilated. This is why wearing masks, hand hygiene and physical distance are essential to protecting SOVID-19.

The first case of SOVID-19 was reported on December 1, 2019, the reason was then the new coronavirus later SARS-KOV-2. SARS-KOV-2 may be derived from an animal and may be mutated so that it can cause disease in humans. In the past, several epidemics of infectious diseases have been transmitted to viruses derived from birds, bats, and other animals that have mutated to become dangerous to humans. Research is ongoing, and more studies can reveal how and why the coronavirus evolved to cause a pandemic.

Symptoms appear in humans within two to 14 days after exposure to the virus. A person infected with the coronavirus is contagious for two to two days before they appear, and they remain contagious for another 10 to 20 days, depending on the health system and the severity of the disease.

The world is dealing with the Corona virus differently. This is mostly due to government measures aimed at curbing the spread of the virus. Among them at the height of the virus was freedom of movement and quarantine. Such measures proved to be the only way out until the discovery of vaccines against Covid 19.

The paper gives an example of how the Republic of Northern Macedonia dealt with the virus then Switzerland and France.

The debate over vaccination and non-vaccination, which leads to a division of the population in terms of access to basic human rights, is highly expressed.

Keywords: virus, crisis, Constitution, human rights

СВЕТОТ ВО ЕДЕН ГЛАС ВО БИТКАТА ПРОТИВ КОВИД 19

Емилија Ицоска

Славјански Универзитет Г. Р. Державин, РС Македонија, emilija_icoska@yahoo.com

Резиме: КОВИД-19 е болест предизвикана од САРС-КоВ-2, коронавирус што се појави во декември 2019 година. КОВИД-19 може да биде тежок и предизвика милиони смртни случаи ширум светот, како и трајни здравствени проблеми кај некои кои ја преживеале болеста.

Коронавирусот може да се шири од човек на човек. Се дијагностицира со лабораториски тест. Вакцините против COVID-19 се овластени за итна употреба од страна на Управата за храна и лекови на САД, а програмите за вакцинација се во тек низ САД и во многу делови од светот. Превенцијата вклучува физичко дистанцирање, носење маски, хигиена на рацете и држење настрана од другите доколку се чувствувате лошо.

Досега, истражувачите знаат дека коронавирусот се шири преку капки и честички на вирусот што се ослободуваат во воздухот кога заразено лице дише, зборува, се смее, пее, кашла или кива. Поголемите капки може да паднат на земја за неколку секунди, но ситните заразни честички можат да се задржат во воздухот и да се акумулираат на затворени места, особено каде што се собрани многу луѓе и има слаба вентилација. Ова е причината зошто носењето маски, хигиената на рацете и физичкото растојание се од суштинско значење за спречување на СОВИД-19.

Првиот случај на КОВИД-19 беше пријавен на 1 декември 2019 година, а причината беше тогаш новиот коронавирус подоцна наречен САРС-КоВ-2. САРС-КоВ-2 можеби потекнува од животно и се променил (мутирал), така што може да предизвика болест кај луѓето. Во минатото, неколку епидемии на заразни

болести биле проследени до вируси кои потекнуваат од птици, свињи, лилјаци и други животни кои мутирале за да станат опасни за луѓето. Истражувањата продолжуваат, а повеќе студии може да откријат како и зошто корона вирусот еволуирал за да предизвика пандемија.

Симптомите се појавуваат кај луѓето во рок од два до 14 дена по изложувањето на вирусот. Лицето заразено со корона вирус е заразно за другите до два дена пред да се појават симптомите, а тие остануваат заразни за другите 10 до 20 дена, во зависност од нивниот имунолошки систем и сериозноста на нивната болест.

Светот различно се справува со Корона вирусот. Тоа е со доенесување најчесто на владини мерки кои имат за цел да го зауздаат ширењето на вирусот. Меѓу нив во ескот на вирусот беше слободата на движење и воведување на карантин. Ваквите мерки се покажаа како единствен излез до пронаоѓањето на вакцините против Ковид 19.

Во трудот даден е пример како Република Северна Македонија се справи со вирусот потоа Швајцарија и Франција.

Високо е изразена дебатата околку вакцинирањето и невакцинирањето која доведува до поделба на населението во поглед на пристапноста кон основните човекови права.

Клучни зборови: вирус, криза, Устав, човекови права

1. ВОВЕД

Кога се зборува за Ковид 19 треба да се направи разлика помеѓу поимите на епидемија и пандемија. Така епидемија е болест која зафаќа голем број на луѓе, општество, население или регион. Додека пак пандемија е болест која се проширува во повеќе земји или континенти. Она што е карактеристично за Ковид 19 е дека во почетокот беше епидемија во една држава Кина каде транснационално се пренесе најпрво во Азија, а потоа и на другите континенти. Така набрзо Ковид 19 стана пандемиски вирус кој лесно се пренесуваше и пројавуваше симптоми кај милиони луѓе дневно.

2. ПОЛИТИЧКОТО ОБЕДИНУВАЊЕ НА СВЕТОТ ПРОТИВ КОВИД 19

Кризата со Ковид-19 е веројатно најголемиот социјален експеримент во нашите животи. Не знаеме кога и како ќе заврши. Сè уште е рано да се предвиди колку радикално ќе го промени начинот на кој Европејците ги гледаат своите општества. Но, веќе можеме да видиме дека пандемијата го трансформираше начинот на кој луѓето гледаат во светот. Во раните фази на кризата, политиката беше суспендирана, а јавното мислење застана зад активностите на националните влади. Граѓаните беа испратени во внатрешен егзил во своите домови, многумина парализирани од страв и неизвесност. Владите брзо презедоа итни мерки за да се запре ширењето на болеста, да се зајакнат здравствените системи и да се спасат работните места и бизнисите од колапс. За да го направат ова, тие ќе треба да разберат како Ковид-19 ги промени - или не - стравовите и очекувањата на јавноста. МОжеби најдобар пример на таквото обединување е ЕУ со нејзин единствен унифициран став.¹⁰³

За да се открие како пандемијата влијаела на ставовите на граѓаните за политиката, општеството и местото на Европа во светот, Европскиот совет за надворешни односи нарачал анкета на над 11.000 граѓани во девет земји низ Европа - Бугарија, Данска, Франција, Германија, Италија, Полска, Португалија, Шпанија и Шведска кои покриваат повеќе од две третини од населението и БДП на ЕУ. Анкетата беше спроведена во време кога повеќето земји-членки на ЕУ почнаа повторно да ги отвораат своите економии и кога економското закрепнување го замени јавното здравје на врвот на агендата на политиката. Резултатите од анкетата ги доведуваат во прашање некои од раните лекции што политичките коментатори ги извлекоа од кризата. Појавата на конвенционална мудрост е дека Ковид-19: создаде наплив на јавна поддршка за ново засилена улога на државата; вратена доверба во улогата на експерти; и ги зајакна силите и на евроскептицизмот и на европскиот федерализам.

3. РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И НЕЈЗИНОТО СПРАВУВАЊЕ СО КОРОНА ВИРУСОТ

Целта на оваа анализа е искуството на Република Северна Македонија со вонредната состојба, за првпат прогласена од Претседателот на Република Северна Македонија заради пандемијата со корона вирусот КОВИД-19 во периодот од 18 март 2020 година до 22 јуни 2020 година, преку споделување на искуствата и предизвиците на институциите за време на вонредната состојба.

103Krastev I, Leonard M. 2020, Europe's pandemic politics: How the virus has changed the public's worldview European council of foreign relations

Главата VII и одредбите од членот 122 до членот 128 од Уставот на Република Северна Македонија се основните одредби кои ја определуваат одбраната, воената и вонредната состојба.¹⁰⁴

Членот 125 од Уставот определува дека „Вонредна состојба настанува кога ќе настанат големи природни непогоди или епидемии. Постојењето на вонредна состојба на територијата на Република Македонија или нејзин дел го утврдува Собранието по предлог на претседателот на Републиката, Владата или најмалку 30 пратеници. Одлуката со која се утврдува постоењето на вонредна состојба се донесува со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број пратеници и има важност најмногу 30 дена. Ако Собранието не може да се состане, одлука за постоење на вонредна состојба донесува претседателот на Републиката и му ја поднесува на Собранието на потврдување штом тоа ќе е во можност да се состане.“ Членот 126 од Уставот гласи: „При постоење на воена или вонредна состојба Владата во согласност со Уставот и со закон донесува уредби со законска сила. Овластувањето на Владата да донесува уредби со законска сила трае до завршување.

Членот 54 од Уставот определил дека „Слободите и правата на човекот и граѓанинот можат да се ограничат само во случаи утврдени со Уставот. Слободите и правата на човекот и граѓанинот можат да бидат ограничени за време на воена или вонредна состојба според одредбите на Уставот.

Со откривањето на првиот случај во Република Северна Македонија на 26 февруари 2020 година на заболена жена, но и проширувањето на коронавирусот КОВИД-19 кај други двајца жители од Дебар, се создадоа услови за прогласување на кризна состојба.

Врз основа на член 58 ставот 1 од Законот за заштита на населението од заразни болести, Владата на Република Северна Македонија на 12 март 2020 година донесе Одлука за мерки за спречување на внесување и ширење на коронавирус COVID-197, по која веднаш следеше Одлука за постоење на кризна состојба на дел од територијата на Република Северна Македонија, заради спречување на внесување и ширење на коронавирус COVID-198, за подрачјето на општина Дебар и Центар Жупа, со времетраење од 30 дена. Оваа одлука беше донесена врз основа на член 31 ставот 1 од Законот за управување со кризи¹⁰⁵.

Владата на Република Северна Македонија, донесе Одлука за формирање на Главен координативен кризен штаб за обезбедување целосна координација на органите на државната управа, на правните лица основани од државата, како и на единиците на локалната самоуправа, во врска со спречување, внесување и ширење на Коронавирус COVID-19, под бр. 44- 2147/3-1 од 14 март 2020 година.¹⁰⁶

Предизвиците со ширењето на коронавирусот КОВИД-19, доведоа до зачестени средби на Советот за безбедност, но и широка консултација на Претседателот на Република Северна Македонија околу прогласувањето на вонредната состојба.¹⁰⁷

Од Анализата со прилозите може да се заклучи дека со оглед на специфичните околности, Република Северна Македонија успешно ја преброди вонредната состојба уредена со неколку уставни одреди, креирајќи решенија кои бараа брзи одлуки, а со кои мораа да се почитуваат уставните темелни вредности и човековите права согласно меѓународните документи и стандарди.

4. ПРИМЕРИ ОД ДРУГИ ЗЕМЈИ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО КОРОНА ВИРУСОТ

Швајцарија: Швајцарските жители секогаш беа слободни да одат надвор за вежбање без никаков систем за дозволи како оние наметнати во Франција или Италија, па како земјата ја израмни кривата на нови случаи?¹⁰⁸

² Устав на РСМ („Службен весник на РСМ“ број 52/91 и амандмани објавени во „Службен весник“ бр.01/92, 31/98, 91/01, 84/03, 107/05, 03/09, 13/09, 49/11) www.sobranie.mk/content/Odluki%20USTAVUstavSRSM.pdf “.

³ Закон за управување со кризи „Службен весник на Република Македонија“ бр. 29/05, 36/11, 104/15, 39/16 и 83/18

⁴ ОСВРТ НА ПРОБЛЕМИТЕ И ПРЕДИЗВИЦИТЕ ЗА ВРЕМЕ НА ВОНРЕДНАТА СОСТОЈБА, ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, Генерален секретаријат на Владата, 8 февруари 2021

⁵ Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба на Претседателот на Република Северна Македонија бр. 08-526/2 од 18.03.2020 година, објавена во Службен весник на РСМ бр. 68/20 од 18 март 2020 година, <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/4049500a3fc544da898402bee6a65758.pdf>

Article I.

⁶ Clare O'Dea 2020 What Switzerland did right in the battle against coronavirus, Market watch,

ФРИБУРГ, Швајцарија - Швајцарија е земја со високи перформанси, навикната да биде на врвот на меѓународните рангирања во сите видови категории, од иновации до благосостојба до просперитет. Сега може да додаде управување со коронавирус на списокот.

„Швајцарските гласачи можат да си дозволат да имаат доверба - благодарение на честите референдуми, тие го имаат последниот збор за водење на земјата“.

Што се однесува до подготвеноста за итни случаи, тоа е дел од швајцарската психа. Швајцарија е една од ретките европски земји која сè уште има задолжителен воен рок. И има доволно засолништа за нуклеарни последици за да се смести целото население доколку е потребно, право што е запишано во уставот.

Позитивниот исход од првата фаза на пандемијата делумно се заснова на отпорноста на швајцарската економија - секогаш голема предност - но исто така и на „внимателните начини на кои тие се обидуваат да ги релаксираат мандатите за заклучување и економско замрзнување на фактички и научен начин , без жртвување на јавното здравје и безбедност.

И тоа дефинитивно е одраз на ефикасноста и транспарентноста на швајцарскиот систем за директна демократија кој има корист од големите резерви на доверба меѓу населението. Швајцарските гласачи можат да си дозволат да имаат доверба - благодарение на честите референдуми, тие го имаат последниот збор за водење на земјата.

Министерот за внатрешни работи Ален Берсет, чие портфолио го вклучува здравството, беше еден од официјалните гласови на пандемијата на неделната владина прес-конференција. Во својот придонес објавен во неколку весници на 13 јуни, тој рече дека швајцарскиот прагматизам, духот на заедницата, флексибилноста и скромноста ја извлекоа земјата низ кризата.

„Швајцарија ја должи својата стабилност на постојаната потрага по пат прифатлив за сите. Овој пристап ја докажа својата вредност за време на кризата. Владата во голема мера се потпираше на лична одговорност и разбирање; на аргументи наместо на забрани и контроли“.

Вистина е дека ограничувањата за движење и политиката за останување дома за постарите и ранливите луѓе беа само официјални препораки и сите жители на Швајцарија секогаш беа слободни да излегуваат надвор за вежбање без никаков систем на дозволи како оние наметнати во Франција или Италија.

Франција: Францускиот претседател Емануел Макрон е обвинет дека употребил подлен, вулгарен јазик, откако употребил жаргонски термин за да каже дека сака да им го отежне животот на невакцинираните луѓе. „Навистина сакам да ги налутам, и ќе продолжиме да го правиме тоа - до крај“, изјави тој за весникот Le Parisien. Три месеци пред претседателските избори, противниците на Макрон рекоа дека неговите зборови не се достоини за претседател. Пратениците ја прекинаа расправата за законот со кој на невакцинираните им се забранува учество во поголемиот дел од јавниот живот. 109

5. ЗАКЛУЧОК

Бидејќи беше споменато дека Ковид кризата ги надмина државните граници и го обедини светот сепак основната поделба која ја ефектуираше кризата е поделбата на глобалното население на вакцери-лица кои сакаат да ја примат вакцината против Ковид 19 и антивакцери-лица кои наоѓаат различни алиби за истата да не ја примат.

Постојат бројни аргументи за и против вакцинирањето. Сепак Сведската здравствена организација повикува на вакцинирање како најбезбедноо оружје за справување со Корона вирусот. Иако не се досега докажани негативни последици, па и смртност од вакцината сепак понудата на вакцини во земјите е поголема од побарувачката што е последица од ставот на антивакцерите.

Антивакцинацијата е основно човеково право. Секој има право да одлучи како ќе се однесува кон сопственото тело. Но гледано од пандемиски аспект и загриженоста на властите од ширењето на Корона вирусот, светот ги забранува основните човекови права на антивакцерите со мислење дека така ќе го промени нивниот став. Во преден план се кршењето на основните човекови права: дискриминација, слобода на движење, слобода на уверување.

Дебатата околу вакцинирањето и антивакцинирањето секогаш ќе биде во преден план за време на Ковид 19. Останува да се знае во иднина дали со вакцинирањето Ковид кризата ќе заврши или тоа ќе биде со стекнување на колективен природен имунитет.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Анализа На Искусствата На Институциите За Време На Вонредната Состојба И Уредбите Со Законска Сила, (2021). Министерство за правда, Република Северна Македонија,

⁷ EU Reporter Corespondent, 2022 Covid: French uproar as Macron vows to 'piss off' unvaccinated, BBC

- Закон за управување со кризи „Службен весник на Република Македонија“ бр. 29/05, 36/11, 104/15, 39/16 и 83/18
- Осврт На Проблемите И Предизвиците За Време На Вонредната Состојба (2021).
- Одлука за утврдување на постоење на вонредна состојба на Претседателот на Република Северна Македонија бр. 08-526/2 од (2020).објавена во Службен весник на РСМ бр. 68/20 од 18 март(2020).
<http://www.slvesnik.com.mk/Issues/4049500a3fc544da898402bee6a65758.pdf>
- Устав на РСМ („Службен весник на РСМ“ број 52/91 и амандмани објавени во „Службен весник“ бр.01/92, 31/98, 91/01, 84/03, 107/05, 03/09, 13/09, 49/11)
- Clare O'Dea (2020). What Switzerland did right in the battle against coronavirus, Market watch, EU Reporter Correspondent, (2022). Covid: French uproar as Macron vows to 'piss off' unvaccinated, BBC
["WHO-convened global study of origins of SARS-CoV-2: China Part"](#)(2021). World Health Organization.
- Krastev, I., & Leonard, M. (2020), Europe's pandemic politics: How the virus has changed the public's worldview European council of foreign relations
- Zoumpourlis, V., Goulielmaki, M., Rizos, E., Baliou, S., & Spandidos, D.A. (2020) ."The COVID 19 pandemic as a scientific and social challenge in the 21st century". Molecular Medicine Reports, London, Spandidos Publications